

ELMÉLKEDÉS EGY SZTÁNAI ÚTIJEGYZET KAPCSÁN*

„A sztánai farsang hagyományörző és közösségfejlesztő eseményként a Sztánai völgy kistérségi fejlesztési program részét képezi. Az esemény résztvevői - helybéliek és vendégek egyaránt - a faluközösség morális támogatása mellett, a részvételi díj befizetésével a falu infrastrukturális fejlesztéséhez is hozzájárulnak.” (Részlet a farsangi meghívóból)

Tájat, emberi közösséget gyógyítani mindenütt nehéz. Erdélyben, ahol a tekintet keresi még az erdőt, ahol a „lelkek belső hullámozása” lázasabb mint máshol, még nehezebb. Nagy volt a kísértés, hogy ha már egy megmagyarázhatatlan belső hang hatására, „kertész” létünkbe belevágtunk ebbe az emberpróbáló feladatba, akkor legalább a könnyebbik megoldást válasszuk: „a lelkesedés és a tehetetlenség hangulatos együttesét” építsük fel magunkban. A lelkesedés azonban Sztánán is kevés, ha nincs mellette a tehetetlenséget legyőző hit. Hit a vállalt munka értelmében, bizalom egymásban – minden őszintén segíteni akaró és tudó ember részéről. Csak így lehet megmaradni az úton, melyen a szakmai hitvallás mellett valóban a lelkesedés indított el két évvel ezelőtt. Csak így érezhetjük azt, hogy úton lenni boldogság.

Tájat formálni csak az embereken, a közösségeken keresztül érdemes. Lehet, hogy ez a munka szélmalom-harcnak tűnik de semmiképpen sem az. Erre azonban csak szívós, hónapokon, éveken át tartó, kudarcokkal tarkított, sokszor önmaga ellen folytatott csaták árán döbben rá az ember.

„A sztánai farsang megtörtént. A fiatalok is hazaugrottak. Előkerültek nagyanyáik öltözékei. A lehullott gyöngyöket visszavarták, és a legkisebbek boldogan ugrándoztak...”

Jobban ráérezni, találóbban megfogalmazni a sztánai farsang benyomásait nehéz lenne. Azt azonban, hogy milyen szellemi-lelki kapcsolatok állnak a farsang háttérében egy „arra tévedt” nehezen értheti meg. Éppen ezért szerettünk volna nem a „megmentés-játék”, hanem a segítő jobb egyetemes hullámhosszán mozgó emberek felé kitérni, őket belevonni ebbe a számunkra felelősségteljes, a sztánai „kisemmizettek” számára talán épp az önbecsülés újrafelfedezését katalizáló folyamatba, aminek a farsang volt az egyik mérföldköve. Merem remélni, hogy a sztánai farsangon kevesen voltak az „arra tévedtek”. Erre utalnak azok a visszajelzések, amelyeket mind a helybéliektől mind a „vendégektől” kaptunk. A farsang nem csak arról szólt, hogy a fiatalok hazaugrottak, előkerültek nagyanyáik öltözékei, és a gyerekek boldogan ugrándoztak, bár szerintem ez sem mellékes. Határkövet jelentett, melyet az eltelt másfél év alatt nem sikerült átlépni. Nyitott kaput a sztánai lelkek felé.

A zárkózottság, a bizalmatlanság felengedett, a szűrő lyukai kitágultak. Már nemcsak a felszínen lebegő, mindennapi gondokat sikerül érzékelni, már nem érezzük idegennek magunkat, már befogadnak a „szétújított, romlásnak indult” sztánai házak... Már a „kisemmizettek” közül is akad olyan, aki jövőképét próbálja megfogalmazni. Nem sajnálni, és nem bíráltni kell őket. Ösztönös kedvességükből ne gerinctelenségre asszociáljunk.

*Válasz Kőszeghy Attilának – Gyöngyökkel kivarrrva, Országépítő 2001/2.

A szellemi-fizikai összetartozás tudatosítása szükséges a sztánai közösségen belül, illetve a közösség és az általa belakott, szimbólumokkal teli táj között. A Csigadombon eregetett sárkány legyen az örökké Sztána fölött lebegő, segítő jobb szimbóluma, a soha le nem hulló, útmutató csillag.

A népművészetet, hagyományokat kicsúfoló igénytelenséggel lépten-nyomon találkozhatunk. Ezalól Sztána sem kivétel. Ki kell mondani, de ezt úgy is meg lehet tenni, hogy ne fájjon. A lélekben okozott sebek lassan gyógyulnak, akár a táj sebei.

2001 június, Sztána. Könyveket hoz a posta Budapestről. A főteri itatóvályút helybéliek újíják fel. A patakmeder kövezése folyamatban van. Az asszonyok kürtös kalácsot sütnek. Farsangra készül a falu.

Fekete Albert, okleveles tájépitész (Sztánai Műhely)

A Sztánai-völgy Erdély nyugati részén, Kalotaszegen, Alszege, Felszege és Nádásmenten találkozásánál található. Olyan természeti, táji és kultúrtörténeti értékekkel, néprajzi hagyományokkal rendelkezik, amelyeknek feltárása és védelme a vidék településeinek szellemi és gazdasági fellendüléséhez vezethet.

A kolozsvári Szentimrei Alapítvány felkérésére 1999 őszén a Szent István Egyetem tájépitész hallgatói és tanárai tájfelmerést végeztek a Sztánai-völgyben. A vizsgálat célja a Sztánai-völgy természeti, táji erőforrásainak és értékeinek feltárása, és ezzel párhuzamosan a demográfiai trendek, a kistérségi társadalmi-, gazdasági- és kultúrtörténeti fejlődésének elemzése volt. Számos erdélyi és magyarországi társulás, szakember támogatta a munkát, szervezéssel, előadással, szakirodalommal. A terület felmérése, vizsgálata és a különféle értékelések újabb feladatokat, tennivalókat teremtettek, így az eredetileg egyszeri felmérésre toborzott egyetemi csapat állandó munkacsoporttá alakult. Idővel a tájfelmerésként induló munka kistérségi fejlesztéssé nőtte ki magát. A munkacsoport az eltelt két és fél év alatt igazi szellemi közösséggé, a Sztánai Műhelyé kovácsolódott. (Tagjai: Kesselyák Noémi, Fehér Orsolya, Jánosi Dóra, Csaba Kinga, Kristály Anikó, Takács Edvárd, Kabai Róbert, Szakács Barnabás, Fekete Albert)

A SZTÁNAI-VÖLGY PROGRAM EDDIGI ESEMÉNYEI:

- 1999 Tájfelmérő tábor, értékelés, dokumentáció és annak bemutatása Kolozsvárt és Bánfyhunyon
- 2000 Kari TDK dolgozat, a dokumentáció bemutatása a zürichi tájvédelmi konferencián, és a tusnádfürdői műemlékvédelmi konferencián. I. díj az „Európai táj” pályázaton. Újabb tájfelmérő tábor, anyagának bemutatása a KKE vándorkiállítás keretében, a dokumentáció továbbfejlesztése és bemutatása a dubrovnikai ECLAS konferencián. Kistérségi tanácskozás a kalotaszegi Zsobokon.
- 2001 Hagyományörző farsang Sztánán, polgármesteri találkozó, előadás a tusnádfürdői műemlékvédelmi konferencián és a KKE nyári találkozóján. Terepmunka a sztánai főtéren. Nyertes kutatói pályázat. Szüreti bál Sztánán.
- 2002 Sztánai tájkép – fotókiállítás Budapesten, hagyományörző farsang Sztánán.